

Nr 22.

Ankom till riksdagens kansli den 12 mars 1918 kl. 6 e. m

Utlåtande i anledning av väckta motioner om skrivelse till Kungl. Maj:t angående dels utredning rörande omfattningen av bolags jordförvärv inom Dalsland m. m., dels återupptagande av den avbrutna undersökningen rörande bolags jordförvärv och enskilda personers större jorðinnehav i mellersta och södra delarna av riket m. m., dels ock inskränkning i aktiebolags rätt att besitta och förvärva jorðegendom.

Närvarande : herrar Persson i Norrköping, Gezelius*), greve Spens, Alexanderson, Petréñ Alfred, Dahl, von Sydow*), Köhlin*), Hult*), Pettersson i Bjälbo, Lindqvist i Kosta, Holmdahl*), Strid, Johansson i Trollhättan*), Ericsson i Åtvidaberg*) samt Johanson i Gäre.

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Lagutskottet har till behandling i ett sammanhang förehäft tre till utskottet hänvisade inom andra kammaren väckta motioner, nr 73 av herr *Gustafson* i Kasenberg, nr 78 av herr *Werner* och nr 211 av herr *Åkerlund*.

Herr *Gustafson* har i sin motion hemställt, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t måtte låta skyndsamt undersöka omfattningen av bolags jordförvärv inom Dalsland och behovet av den s. k. norrländska förbudslagstiftningens utsträckande

även till detta landskap samt därefter för riksdagen framlägga de förslag, vartill berörda undersökning anses föranleda.

Herr Werner har i sin ovan omförmälda motion yrkat, att riksdagen ville anhålla, att Kungl. Maj:t måtte återupptaga den avbrutna undersökningen rörande omfattningen av bolags jordförvärv och enskilda personers större jordinnehav i mellersta och södra delarna av riket samt i vad mån berörda jordförvärv i olika avseenden kunna anses verka avsevärt till men för jordbrukets utveckling och ortsbefolkningens berättigade intresse, ävensom för riksdagen framlägga de förslag till lagstiftning eller andra åtgärder, som av berörda undersökning föranledas.

Slutligen har herr Åkerlund i berörda av honom väckta motion föreslagit, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes taga i övervägande, huruvida icke en sund utveckling kräver inskränkning i aktiebolags rätt att besitta och förvärva jordegendom i riket och att, därest Kungl. Maj:t finner sådan inskränkning erforderlig, Kungl. Maj:t så fort ske kan ville förelägga riksdagen förslag till erforderliga åtgärder därför.

Herr Gustafsson anför i sin motion, under framhållande av att behovet av åtgärder mot bolags jordförvärv i Dalsland är ofrånkomligt och trängande, följande:

Herr Gustafsson i Kasenberg motion.

»1917 års riksdag beslutade i anledning av Kungl. Maj:ts nådiga proposition i ärendet att utsträcka den s. k. norrländska förbudslagens giltighetsområde till att omfatta jämväl Värmlands län. En motion vid samma riksdag om skrivelse till Kungl. Maj:t angående återupptagande av den sedan någon tid tillbaka vilande undersökningen rörande bolags jordförvärv i mellersta och södra Sverige tillstyrktes av lagutskottet och bifölls av andra kammaren men avlogs av den första i enlighet med en utskottsutlåtandet bifogad reservation av trenne ledamöter av denna kammare, vilka yrkade, att ifrågakvarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Till stöd för denna sin avvisande hållning anförde reservanterna, att enligt statistiken utvecklingen inom riket i avseende å jordens uppdelning icke gått i sådan riktning, att den självägande bondeklassens bestånd och jordbrukets utveckling därigenom hotades. Antalet brukningsdelar inom landet och särskilt antalet snärre brukningsdelar hade tvärtom starkt ökats, medan antalet större brukningsdelar avsevärt minskats. Från detta sakförhållande slöto reservanterna till, att något behov av den ifrågasatta undersökningen eller förbudslagens utsträckande till återstående delar av Sverige icke är för handen.

Det lider intet tvivel, att vad reservanterna sålunda anført beträffande jordfördelningen äger sin riktighet såväl i stort sett beträffande landet i sin helhet som ock — och i särskilt hög grad — beträffande rikets sydligare skogfattiga provinser, inom vilka jordbruksfastigheterna äga värde uteslutande såsom *jordbruksfastigheter* och fördenskull aldrig löpa fara att bliva spekulationsobjekt och handelsvara i samma utsträckning, som erfarenheten visat vara händelsen med mera skogrika fastigheter. Men lika visst är, att det även söder om Värmland och Dalarna finnes landsändar, på vilka nyss angivna omdöme icke äger tillämplighet. Så är framför allt förhållandet med Dalsland. Och lika naturligt som det synes mig, att man icke i onödan utsträcker det statsförmynderskap över jordbruket, som den norrländska förbudslagen onekligen innebär — man må nämligen besinna, att man genom densamma inskränker icke allenast bolagens rätt att köpa hur mycket jord de behaga utan också jordbrukarnas att sälja sina fastigheter till vem de behaga — lika nödvändigt synes det mig å andra sidan, att denna lagstiftning verkligen blir utsträckt till områden, där erfarenheten visat, att statens ifrågavarande ingripande är av nöden i lika hög grad som i Norrland, Dalarna och Värmland.

Dalsland företer, såsom mycket riktigt framhölls i andra kammaren under fjolårets debatt rörande ovan återopade motion, mycket stora likheter med Värmland. Synnerligen starkt framträda dessa likheter i landskapets norra mot Värmland gränsande del, Tössbo och Vedbo härader. I dessa härader är det också, som man haft och har den starkaste känningen av de olägenheter, vilka nu senast föranlett utsträckandet av den norrländska förbudslagen till grannlandskapet Värmland.

Dessa olägenheter, de ursprungliga bondejordbrukens övergång i bolagsägo, skövlandet av skogarna ända in till husbehovsskogarna samt jordens överlämnande åt brukare och arrendatorer, hava under de senaste åren tilltagit i oroväckande omfattning. Utländska bolag, företrädesvis norska, ha, användande sig av bulvaner och såmedelst kringgående lagens förbud mot utlänningars jordförvärv, tävlat med de svenska om de skogrikare fastigheterna, vilka väl aldrig varit begärligare än just under dessa krigs- och krisår. Det ena hemmanet efter det andra går på det sättet ur enskild ägo och i bolagshänder; de självägande bönderna bli allt färre och färre, och vad är naturligare än att de få återstående börja känna sig kringskurna och dömda att även de slukas upp av de vittfamnande och penningstarka skogsbolagen. Detta stärker sannerligen icke bondeklassens trygghetskänsla och arbetsglädje, faktorer som likväl äro av den allra största betydelse för upp-

nåendet av tillfredsställande arbetsresultat. Icke mindre beklagligt är, särskilt i dessa tider av livsmedelsknapphet inom landet, att med varje jordbruksfastighet, som på detta sätt övergår i bolagshänder, tillfogas själva jordbruksproduktionen direkt avbräck. Bolagen intressera sig som regel — vackra undantag finnas visserligen, men de äro få — uteslutande för skogen; arrendatorerna sakna, också som regel, både lust och kraft att hålla jordbruket vid makt. I allmänhet bli de icke gamla på stället, och de täta ombytena av brukare bekomma icke jorden väl. Även hus och hägnader förfalla, och innan man vet ordet av befinna sig förut välskötta fastigheter i ett tillstånd, som gränsar till vanhävd.

Under trycket av de senaste årens försörjningssvårigheter hava från statens sida kraftiga åtgärder vidtagits mot vanhävd av jord, och det faller av sig självt, att i tider som dessa ännu mindre än annars sådan vanhävd bör få förekomma. Det vill emellertid synas, som om staten icke borde spara sitt ingripande till dess att uppenbar vanhävd föreligger; det synes fast mera böra ligga i statens intresse att om möjligt söka förebygga, att jord över huvud taget råkar i sådant bedröfligt tillstånd. Riksdagen har ju heller icke tvekat att, i den mån behovet därav blivit ådagalagt, vidtaga nödiga mått och steg i denna riktning, såsom nu senast genom fjolårets förbudslagstiftning gentemot bolags jordförvärv i Värmland.»

Herr Werners motion innehåller följande:

»Nedanstående motion, väckt av herr C. Lindhagen vid 1917 års riksdag, bifölls av andra kammaren men avslogs av första kammaren. På grund härav framföres motionen åter vid innevarande riksdag.

Herr Werners motion.

Under de två sista årtiondena har jordfrågans alla detaljer framförts till statsmakternas bedömande. Det gives väl knappast någon detalj, som ej gjort sig påmind. Man hade då kunnat hoppas ett intresse från statsmakternas sida att lägga några större grepp på saken och skänka den någon enhetlig behandling. Detta har emellertid alltså jämt avvisats. Men de intresserade hava dock förväntat, att förr eller senare måste det i alla fall ske.

Denna förväntan har emellertid under den sista tiden alldeles slagit fel. Det förhåller sig tvärtom så, att icke ens de många detaljerna väcka någon vidare uppmärksamhet. Allt lägges på hyllan och försjuncker i glömskan.

Under så nedslående förhållanden är det icke mödan lönt att komma igen med det hela. Man får börja om igen från början, väcka

liv igen i de bortdomnade specialfrågorna och fästa uppmärksamheten ånyo först på det, som kan vara mest brådskande.

En sådan överhängande angelägenhet är frågan om bolagsförvärvens utbredning i södra och mellersta delarna av landet samt i vad mån jordbrukets utveckling samt befolkningens frihet och framtidsmöjligheter äventyras därigenom. Dit hör också en undersökning om enskilda personers större jordinnehav i nämnda delar av riket, i den mån sådant innehav kan verka avsevärt till men för jordbrukets utveckling och ortsbefolkningens berättigade intresse.

Andra kammaren har riksdagarna 1907, 1908, 1909, 1910 och 1911 uttalat sig för en sådan undersökning, och den 30 december 1911 tillkallades två och längre fram tre sakkunniga för att inom justitiedepartementet biträda vid nämnda utredning. De sakkunniga erhöilo först uppdrag att sysselsätta sig särskilt med Värmlands län och hava därom givit två betänkanden. Sedermera har emellertid vidare sysslande med denna angelägenhet blivit av den nuvarande regeringen nedlagd av någon anledning, som jag ej känner närmare. Något samråd med de sakkunniga kommer naturligtvis icke alls i fråga. Förmodligen ansågos utredningskostnaderna i stället böra disponeras för krigsberedskap.

Uti det sista betänkandet om Värmland finnes fogad en bilaga, innefattande en preliminär »statistik över aktiebolags fastighetsinnehav i mellersta och södra Sverige år 1910 jämte en summarisk jämförelse med fastighetsinnehaven 1885, 1895, 1900 och 1905». För min del synes mig någon vidlyftigare utredning i dessa frågor ej vidare behöfelig sedan principerna för ett ingripande fastslagits genom norrlandslagstiftningen samt förhållandena måste vara tämligen enahanda, där sådana fastighetsförvärv äro rådande. Andra hålla kanske före, att man även i fortsättningen behöver gå till en undersökning, som närmar sig den onfattning, vari utredningen skett beträffande Norrland och Värmland. Huru härmed än må förhålla sig, synes det mig ej kunna försvaras, att på sätt som sker på många orter bondebefolkningen går starkt tillbaka och ersättes med bolagsarrendatorer utan något som helst skydd av lagstiftningen, liksom det icke heller kan vara riktigt att undanskjuta all undersökning av förhållandena på de stora godsen.»

Herr Åkerlund's motion.

I den av herr Åkerlund väckta motionen anföres följande:

»Den demokratiska utveckling, som på senare tid så allmänt förkunnats vara i antågande, på det 'folket måtte bliva herre i eget hus', före-

faller synnerligen konstig i åtskilliga avseenden och allt annat än demokratisk åtminstone i fråga om vår lantbefolkning och de skaror, vilka ej förstå eller vilja begagna tidsförhållandena för inhöstande av rikedomar på de stora folklagrens bekostnad.

Huru hava icke här i landet en längre tid, under så höger- som vänsterregeringar, penningeväldets stormän i allt större utsträckning förmått underlägga sig den mängd av landets främsta inkomstkällor samt bilda truster och karteller, varigenom de efter behag kunnat uppskörta de stora folklagren på en mängd nära nog outhärliga konsumtionsartiklar, och huru oändligt försiktiga hava icke våra vederbörande visat sig, då det gällt att, till de stora folklagrens favör, i någon liten mån stävja prisförhöjningarna å sådana, så snart de härrört från industrikonsortier, även då dessa skördat väldiga vinster under nuvarande kristid, och ehuru man alls icke dragit sig för att efter bästa förmåga nedtrycka prisen å produkterna å lantbefolkningens arbete.

Föga demokratiska förefalla mig ock de väldiga sammanslutningar mellan bankinstituten, vilka, om de fortgå som under senaste tid, säkerligen skola komma att lägga landets penningrörelse i händerna på ett ringa fåtal privatpersoner. Huru hava icke sedan långt tillbaka och huru äga ej allt fortfarande mäktiga penningmatadorer att nära nog efter behag och förmåga slå under sig allt större vidder av landets jord, vilken dock främst av allt borde vara tillgänglig för 'folket'. De åtgärder, som vidtagits till skydd för våra nordliga provinsers allmoge, äga allt bra litet värde, efter som den av staten till 'stöd för jordbruket' där anslagna skogen till övervägande del frånhänt den jordbrukande befolkningen.

Ständigt framhålles från bolagsintressenternas sida, att jordägarebolagen sköta sina skogar vida bättre än de mindre skogsägarna och att bolagen därför i rent fosterlandsgagnande syfte böra äga att allt fortfarande lägga under sig landets privatskogar. Om detta tal i några fall överensstämmer med rådande förhållande, gäller det förvisso icke i fråga om alla. Men varför är det då så rent av omöjligt att här i landet få till stånd en skogslagstiftning, vilken ålägger såväl stora som små skogsägare att vårda sin skog. Man kunde vara frestad att ifrågasätta, huruvida icke mäktiga intressen stå hindrande i vägen för en sådan lagstiftning för att allt fortfarande kunna förebära landsviktiga skäl för sina fortsatta jordförvärv. Skola de styrande i detta land ej någonsin inse, att våra skogars samt de talrika mindre jordägarnas bestånd äro vida viktigare för vårt lands framtid än ett fåtals ofantliga rikedomar?

Jag inser väl, att stora kapital erfordras för att kunna bringa till stånd dyrbara, för land och rike viktiga företag och att hinder för sådana ej böra uppställas av småaktig hänsyn och ogrundade farhågor, utan att dylika företag tvärt om böra gynnas och tillförsäkra företagarne skälig vinst, men jag vågar ock hålla före, att detta väl låter sig göra, även om juridiska personer icke allt fortfarande slå under sig hela landsändar.

Jag vill ej vidröra de kända norrländska förhållandena, ej heller äldre anhopningar av jordegendom under bolagsform såsom Uddeholm och Stora Kopparbergs bergslag, vilket senare efter förvärvet av Söderfors äger ett furstendöme från närheten av Uppsala till norra Dalarna och numera väl egentligen tillhör ett mäktigt penningekonsortium i Stockholm, utan skall inskränka mig till att anföra ett exempel bland de många på, huru aktiebolag med regeringarnas goda minne allt fortfarande mäktat slå under sig väldiga områden.

Tvenne bruksegendomar av cirka 40,000 tnl. areal¹⁾ inom en av Mälareprovinserna sammanslogos i följd av dödsfall och omhändertogos av ett aktiebolag, vilket sedermera i allt större utsträckning inköpt massor av bondehemman och avverkningsrätten å sådana samt i allmänhet fullständigt utrotat all saluvärdig skog å dem, varefter från åtskilliga av de köpta hemmanen avskilts inägor och några skogsbackar, vilka ägor åter försåls, men den egentliga skogsmarken har bolaget behållit. Då emellertid inköp av bondehemman i större utstäckning ej vidare stod till buds, delvis på grund av konkurrens från andra bolag, har det ifrågavarande bolaget vetat slå under sig ytterligare ett väldigt gods inom provinsen samt med Kungl. Maj:ts nådiga tillstånd en fideikommisssegendom om cirka 18,000 tunnland och nu i dagarna ytterligare en ännu större sådan egendom.²⁾ För denna senare upplåtelse har Kungl. Maj:t visserligen, enligt uppgift i pressen, stadgat, att därvarande arrendatorer skola äga tillösa sig av dem brukade inägor jämte 'husbehovsskog'. Det är sannerligen svårt att förstå, varför ej bönder också skola få besitta skog för avsalu, då därförutan de vid inträffande hårdår ofta ej mäktat slå sig ut och endast duglig skogslagstiftning erfordras för att även de skola behörigen vårda sin skog.

Att det ifrågavarande väldiga bolaget erhållit rätt att förvärva fideikommisssegendom förefaller det den oinvidge så mycket betänkligare, som regeringen åtminstone här mäktat föreskriva villkor för jordens

¹⁾ Några exakta uppgifter angående arealen kunna ej åstadkommas, emedan inköp och försäljning av jord sedan länge pågått.

²⁾ Torde tillsammans med det inköpta godset hålla omkr 120,000 tnl. eller därutöver.

övergång i mindre jordbrukares ägo och fideikommissets arrendatorer varit vana vid en synnerligen hänsynsfull behandling, vilken väl näppe- ligen i samma mån kan komma dem till del från ett bolag, som blott har ett syfte: att tjäna pengar.

En ingalunda ringa fara genom aktiebolags förvärv av allt större vidder av vårt land ligger ock däri, att deras gods allt mera samman- slås och övergå till allsmåttiga penningekonsortier.

Därtill kommer, att medan staten litet emellan erhåller betydande inkomster av lagfarter för privata fastigheter, fastighetsaktiebolag för all framtid slippa undan med dubbla lagfartskostnader på en gång.

Såvitt jag kan finna, är det sannerligen ej en dag för tidigt, att statsmakterna se till, att någon hejd sättes för juridiska personers oer- hörda förvärv av landets jord och vår mindre jordbrukande befolknings utrotande samt för ett orättvist gynnande av fastighetsaktiebolag i fråga om lagfarter.

Den första åtgärd, som erfordras till förhindrande av aktiebolagens förvärv av allt väldigare områden av landets privatskogar och deras bibehållande för de mindre jordägarna, är tvivelsutan, att ett undan- skjutande av den så oändligt viktiga skogslagstiftningen ej längre äger rum. Det må sedan vara huru som helst med aktiebolagens föreburna månhet om skogen.

Men då aktiebolagens förvärv av jordbruksfastigheter på många håll även i mellersta och södra Sverige antagit sådana dimensioner, att den självständiga jordbruksbefolkningens fortvaro där förvisso inom kort torde vara slut, synes det mig av behovet påkallat, att sådana åtgärder vidtagas, som, utan att medföra orättvisor för aktiebolagen, dock må kunna efter hand bringa åtminstone den av bolagen under senare tider förvärvade jorden åter till de egentliga jordbrukarna, främst de mindre.

Jag föreställer mig, att detta skall kunna ske genom särskild beskattning av bolagsegendomarne, där dessas värden och ägovidder överskrida vissa belopp, beroende på förhållandet inom olika orter, stegrad under en längre följd av år intill vissa maximibelopp och lägre för de mindre än för de större bolagsgodsen samt efter hand bortfallande i mån av godsens minskade värden och arealer.

En sådan befattning skulle enligt mitt förmenande ej medföra någon orättvisa, ty de, vilka önskade befria sig från densamma, skulle ju tillerkännas god tid för att realisera vad som erfordrades för att undgå densamma. Naturligtvis måste, där en sådan beskattning kom till stånd, lindringar understundom böra medgivas, såsom till exempel

vid verklig svårighet att till rimliga pris kunna realisera jorden och måhända även i andra fall. Säkerligen erfordrades även åtgärder till förhindrande därav att bestämmelserna kringgingos, så att allt i realiteten förbleve vid det gamla.»

Utskottets yt-
rande.

Vidkommande först den i herr Werners motion väckta frågan om skrivelse till Kungl. Maj:t angående återupptagande av den avbrutna undersökningen rörande bolags jordförvärv och enskilda personers större jordinnehav i mellersta och södra delarna av riket, så har, såsom motionären anmärkt, frågan om bolagens jordförvärv och vad därmed äger samband upprepade gånger varit föremål för riksdagens uppmärksamhet även så vitt rör mellersta och södra delarna av riket. Redan vid 1898, 1899 och 1900 års riksdagar biträdde andra kammaren av enskild motionär gjorda framställningar, att Kungl. Maj:t måtte taga under omprövning, huruvida icke inskränkning i aktiebolags rätt till förvärv av fast egendom i allmänhet på vår landsbygd funnes erforderlig, samt i sådant fall framlägga förslag till lagstiftning därom. Sedermera hava vid riksdagarna åren 1907, 1908, 1909, 1910 och 1911 motioner väckts rörande frågan om bolags jordförvärv i mellersta och södra delarna av riket. Andra kammaren har bifallit sagda motioner, men första kammaren avslagit desamma. Emellertid har Kungl. Maj:t år 1911 låtit förordna om en undersökning med den formulering av uppdraget, som innefattas i nu förevarande motions yrkande. Denna undersökning har enligt Kungl. Maj:ts beslut den 28 januari 1916 blivit avbruten efter det två betänkanden åren 1913 och 1915 utkommit rörande jordförhållandena i Värmlands län. Slutligen väcktes vid 1917 års riksdag i andra kammaren en motion av samma innehåll och med samma hemställan som i nu förevarande motion. I sitt i anledning av denna motion avgivna utlåtande tillstyrkte lagutskottet vid nyssnämnda riksdag bifall till motionen samt anförde bland annat följande:

»Den av motionären åberopade i 1915 års betänkande rörande jordförhållandena i Värmlands län intagna statistiken giver visserligen icke någon tillförlitlig bild angående arealen av den mark, som statistiken omfattar. Men den visar dock även den, att aktiebolagens fastighetsinnehav i mellersta och södra Sverige under de senare årtiondena tilltagit, och att förvärven på senare tiden fortgått i ökad skala. En sådan utveckling kan också medföra överhängande faror mångenstädes för beståndet av en självständig bondeklass och ett livskraftigt jordbruk. Det synes därför utskottet önskvärt, att en utredning om bolagens jordförvärv i mellersta och södra delarna av riket må äga rum. Utred-

ningen skulle närmast avse upplysningars erhållande angående i vilka trakter av landet bolags jordförvärv kunna anses hava tagit betydande omfattning och olägenheterna av en sådan företeelse. Lämpligt torde vara, att, såsom förut vid norrlands- och värmlandsutredningarna ägt rum, undersökningen jämväl omfattar enskilda skogsspekulanter jordförvärv och andra enskilda personers större jordinnehav. Ensamt en utredning kan lämna erforderligt material för ett bedömande av frågan, huruvida möjliga missförhållanden i anledning av de av motionären påtalade fastighetsinnehaven kunna förefinnas, och vad som i anledning därav tilläventyrs bör åtgöras.»

Vid ärendets behandling inom kamrarna biföll andra kammaren utan votering motionen, under det att första kammaren med 55 röster mot 45 avslog densamma. På grund av kamrarnas olika beslut hade sålunda frågan för den riksdagen förfallit.

Till det nu åter framförda kravet på återupptagande av den avbrutna undersökningen rörande omfattningen av bolags jordförvärv och enskilda personers större jordinnehav i mellersta och södra delarna av riket intager utskottet samma ståndpunkt som fjolårets lagutskott; och får utskottet i allt väsentligt återöpa, vad detta i sitt ovanintagna yttrande anfört. En dylik undersökning, opartiskt och grundligt bedriven, är enligt utskottets förmenande en nödvändig förutsättning för frågans allsidiga bedömande. Därigenom skulle kunna ådagaläggas om och i vad mån de större jordinnehaven verkat menligt på jordbrukets utveckling eller till skada för den självägande bondeklassen. Undersökningen skulle jämväl komma att lämna det faktiska underlaget för bedömande av frågan, vilka åtgärder böra vidtagas för avhjälpande av tilläventyrs förekommande missförhållanden.

Det i herr Gustafsons förevarande motion framställda yrkandet på utredning av bolags jordförvärv inom Dalsland omfattas av vad herr Werner i sin ovanberörda motion hemställt. Då emellertid förhållandena åtminstone i vissa delar av Dalsland torde i mångt och mycket överensstämma med de i Värmlands län rådande, inom vilket län den s. k. norrländska förbudslagstiftningen i viss omfattning redan gäller, samt det förty kan vara av behovet påkallat, att man i främsta rummet ägnar uppmärksamhet åt detta landskap, vill utskottet ifrågasätta, om icke den tilltänkta undersökningen bör särskilt påskyndas i fråga om Dalsland.

Vad slutligen beträffar den av herr Åkerlund väckta motionen torde för densammans bedömande erfordras den av herr Werner på-

yrkade undersökningen, varför ett bifall till samma motion ej i förevarande ordning kan förordas.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

1) att riksdagen, med bifall till herr Werners motion och i anledning av herr Gustafsons i Kasenberg samt herr Åkerlunds motioner, ville anhålla, att Kungl. Maj:t måtte återupptaga den avbrutna undersökningen rörande omfattningen av bolags jordförvärv och enskilda personers större jordinnehav i mellersta och södra delarna av riket samt i vad mån berörda jordförvärv i olika avseenden kunna anses verka avsevärt till men för jordbrukets utveckling och ortsbefolkningens berättigade intresse, ävensom för riksdagen framlägga de förslag till lagstiftning eller andra åtgärder, som av berörda undersökning föranledas; samt

2) att herr Åkerlunds motion, i den mån den ej kan anses besvarad genom vad utskottet under 1) hemställt, icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 11 mars 1918.

På lagutskottets vägnar:

SVEN PERSSON.

Reservation:

av herrar greve *Spens* och *von Sydow*, vilka hemställt, att förevarande motioner icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.